

Ukládání obecních kronik do archivů - metodické stanovisko archivní správy MV

(Archivní správa MV Praha 24. května 1999, čj. AS/1-2019/99)

Pro posouzení problému ukládání obecních kronik ve státních okresních archivech a archivech měst je rozhodující skutečnost, že kroniky mají trvalou dokumentární hodnotu a jsou tedy archiváliemi podléhajícími ustanovením zákona č. 97/1974 Sb., o archivnictví, ve znění zákona č. 343/1992 Sb. Jsou součástí Jednotného archivního fondu, jehož ochrana, evidence a kontrola přísluší podle § 13 tohoto zákona Ministerstvu vnitra. Prováděcí Směrnice MV ČSR č. 2 ze dne 12. února 1975, o ochraně a kategorizaci archiválií (Ústřední věstník, částka 1, ročník 1975), uvádí v § 8, písmeno n, obecní kroniky mezi archiváliemi.

Dokumentární hodnota obecních kronik vychází již z tradic lidového kronikářství a je podtržena i normativními ustanoveními státu, která zaznamenání důležitých událostí pro budoucnost uvádí za smysl a podstatu vedení obecních kronik. Vyplývá to i z guberniálního nařízení z 31. srpna 1835, které ukládá městům, městským a obcím vést kroniky. Tato povinnost byla zakotvena také v zákoně č. 80/1920 Sb. z. a n., o pamětních knihách obecních. Prováděcí nařízení vlády č. 211/1921 Sb. z. a n. vedle povinnosti náležitým způsobem vést obecní kroniku svěřilo dozor nad jejich vedením příslušnému politickému úřadu, což se odrazilo i ve vládním nařízení č. 169/1932 Sb. z. a n., kterým bylo vládní nařízení z roku 1921 zrušeno.

Zásady tohoto dosud platného vládního nařízení byly modifikovány směrnicí Ministerstva informací a osvěty ze dne 30. září 1950 a zejména pak směrnicí Ministerstva školství a kultury ze dne 30. ledna 1956 o vedení kronik. Poradenskými středisky pro kronikáře byla okresní a krajská muzea, na něž byl přenesen rovněž dozor nad vedením kronik, zajišťovaný odbory školství a kultury okresních a krajských národních výborů. Městské a místní národní výbory, které byly zároveň orgány státní moci, jmenovaly kronikáře měst a obcí, jimž většinou poskytovaly odměnu za práci, rady nebo komise těchto orgánů schvalovaly zápisy do kronik. Kronikář mohl čerpat informace z úředních písemností, které v době jejich vzniku nemohly být zveřejňovány. Tento administrativní průběh jmenování kronikáře, kontroly jeho činnosti a schvalování kronikářských zápisů pod dohledem vyššího orgánu státní správy řadí kroniky mezi písemnosti vzniklé z povinnosti těchto orgánů, jež jim ukládá zákon. Vedení kroniky tak patří k povinné úřední agendě orgánů samosprávy, byť je to agenda právně samostatně zdůrazněná.

Z tohoto hlediska není rozhodující, zda vedení kroniky je výkon samostatné působnosti obce či působnosti na ni přenesené státem. Vyplývá to i ze zákona č. 80/1920 Sb. z. a n., který sice ukládá povinnost založit a vést kroniku každé politické obci, zároveň však provedení zákona ukládá ministru školství a národní osvěty a ministru vnitra (§ 3). Z prováděcích nařízení k tomuto zákonu je zřejmé, že dozor státních orgánů odráží jednoznačný zájem státu na vedení obecních kronik způsobem, který je v těchto nařízeních blíže specifikován.

Zákon č. 367/1990 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších právních předpisů stanoví, že obec se řídí jen zákony a obecně závaznými právními předpisy, vydanými ústředními orgány k jejich provedení. Mezi tyto zákony a předpisy nesporně náleží i citovaný zákon č. 80/1920 včetně citovaného vládního nařízení z roku 1932 a zákon č. 97/1974 Sb., o archivnictví, ve znění zákona č. 343/1992 Sb.

V zákoně o archivnictví je stanovena předarchivní péče o písemnosti v oddíle 2 (Ochrana písemností a archiválií). Tuto povinnou péči konkretizuje § 6, který v odstavci 1 stanoví, že "Státní orgány, **obce**, jiné právnické osoby, jakož i fyzické osoby při provozování podnikatelské činnosti jsou povinny zajišťovat odbornou správu písemností vzešlých z jejich činnosti, popřípadě z činnosti jejich předchůdců (včetně písemností došlých); dbají přitom o řádnou spisovou evidenci, o účelné a bezpečné uložení písemností a o jejich řádné vyřazování při skartačním řízení." Znění § 18a tuto péči o archiválie vzniklé z činnosti samosprávných orgánů a jejich organizací a zařízení ukládá státním okresním archivům a s použitím § 20 archivům měst. Z uvedeného vyplývá, že uzavřená kronika, byť byla vedena v oblasti samostatné či přenesené působnosti obce, musí být ukládána ve státních okresních archivech a archivech měst, neboť zákon o archivnictví s rozlišením těchto agend ve skartačním řízení nepočítá. Bez ohledu na formu působnosti obcí všechny písemnosti vzniklé z jejich činnosti musejí být podle zákona o archivnictví zahrnuty do skartačního řízení, a to způsobem a ve lhůtách upravených Vyhláškou MV č. 117/1974 Sb., již se stanoví kritéria při posuzování písemností jako archiválií a podrobnosti skartačního řízení. Znamená to, že rovněž kroniky se vyřazují ve

skartačním řízení a po jeho ukončení musí být odevzdány jako archiválie k uložení příslušnému státnímu okresnímu (městskému) archivu.

Závěrem je nutno konstatovat, že instrukce MV ČR ze dne 25.5. 1992 čj. VSC/1-793/92, o spisové službě, je pro obce závazná jen pro oblast přenesené působnosti. Odstavec 2 článku 1 této instrukce však stanoví povinnost všem úřadům (tedy i obcím) zpracovat spisový řád, **"v němž rozpracují ustanovení této instrukce na své podmínky, s přihlédnutím k resortním předpisům"**. Obce proto měly již roku 1992 (neboť instrukce je platná od 1.9. 1992) za povinnost zpracovat vlastní spisový a skartační řád (jehož schválení podléhá mj. rovněž příslušnému státnímu okresnímu archivu či městskému archivu), a do spisového a skartačního řádu zahrnout také kroniky, neboť jejich vedení, dohled nad ním, vyřazování a ukládání vyplývá ze zákonů a obecně závazných právních předpisů k jejich provedení.

PhDr. Oldřich Sládek, CSc.

ředitel

archivní správy MV